

УДК 347.133/135.001.73:(007:004.7)

Харитонов Євген Олегович,

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

Давидова Ірина Віталіївна,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

КАТЕГОРІЇ ПРАВОЧИНУ: ВІД РИМСЬКОГО NEGOTIUM ДО «ІТ-ПРАВОЧИНУ»

Постановка проблеми. Формування інформаційного суспільства, глобалізаційні та інтеграційні процеси зумовлюють необхідність удосконалення правового інструментарію торгового обігу, а відтак – перегляду низки вже відомих цивільних категорій. До останніх, зокрема, належать правочини, без яких є неможливим встановлення цивільних правовідносин, набуття цивільних прав та обов'язків тощо.

Актуальності набувають проблеми, пов'язані з використанням інформаційних технологій (ІТ) при підготовці та укладенні правочинів. Аналіз практики свідчить про помітні зрушення в бік спрощення укладення правочинів. Зокрема, з'явилася можливість вчиняти договори та інші правочини в електронній формі, яка передбачає фіксацію умов угоди не на папері, а за допомогою електронних документів, ознайомлення з якими обов'язково має супроводжуватися використанням спеціального обладнання.

Однак внаслідок поширення інформаційних технологій (зокрема, таких як блокчейн) та програм (таких як «смарт-контракт» тощо) та їхніх відчутних переваг йдеться не лише про удосконалення порядку укладення угоди, а про зміну самого розуміння сутності правочинів. Проблема, що постає перед цивілістикою, полягає в адекватному реагуванні на цей виклик інформаційного суспільства та встановленні засад бачення категорії правочину в умовах сьогодення.

Стан дослідження теми. Питанням правочинів в тій чи іншій мірі були присвячені дослідження великої кількості науковців. Зокрема, дослідженням категорії «правочин» у

римському приватному праві в різні часи займалися Д.Д. Грімм, Д.В. Дождев, О.С. Іоффе, В.А. Мусін, І.Б. Новицький, І.С. Перетерський, О.А. Підпригора, І. Пухан, М. Поленак-Акімовська, Ч. Санфіліппо, Є.О. Харитонов та ін. науковці; проблемам правочинів у радянському цивільному праві були присвячені праці таких правознавців, як: М.М. Агарков, Д.М. Генкін, О.С. Йоффе, І.Б. Новицький, Н.В. Рабинович, В.П. Шахматов та ін.; у сучасній вітчизняній цивілістиці проблеми правочинів досліджували та досліджують І.А. Безклубий, Т.В. Бобко, Л.Є. Гузь, І.В. Давидова, О.В. Дзера, О.І. Длугош, І. Р. Калаур, В.О. Кучер, Я.М. Романюк, Р.А. Майданик, Є.О. Мічурін, З.В. Ромовська, Д. Сахарук, О.В. Семушина, І.В. Спасібо-Фатєєва, Р.І. Таш'ян, Є.О. Харитонов, Н.С. Хатнюк, Г.В. Юрловська та ін.

Разом із тим, до останнього часу практично не ставилось питання про необхідність оновлення комплексної характеристики правочину в інформаційному суспільстві.

Метою статті є аналіз трансформації засад розуміння категорії правочину в сучасній цивілістиці з врахуванням реалій інформаційного суспільства та розширенням можливостей укладення правочинів в умовах поширення інформаційних технологій.

Виклад основного матеріалу. Попри те, що категорія правочину не була відома давньоримській юриспруденції, реально вона широко використовувалася як правова форма опосередкування відносин торгового обігу в Стародавньому Римі. Не використовуючи самого узагальненого терміно-поняття «правочин» [1, с. 134], що є цілком природним з огляду на казуїстичність право-

вої системи Стародавнього Риму [2], правознавці класичної та посткласичної доби, використовуючи можливості преторського права, натомість, створили логічно структуровану систему контрактів, які були найбільш поширеним видом правочинів. Як слушно зазначають вітчизняні дослідники категорії правочину, багато видів договорів були рециповані середньовічними правовими системами, а потім пристосовані до нових умов і збереглися в сучасному праві. [3, с. 41]

Разом із тим, слід зауважити, що вже тоді юридично значущими діями суб'єктів права, які можуть створювати юридичні права та обов'язки (тобто, правочинами в їх сучасному розумінні) визнавалися не лише певні контракти (договори цивільного права), але й інші правомірні цілеспрямовані дії (наприклад, складання заповіту, ведення чужих справ за відсутності доручення тощо), для позначення яких використовувався термін «правочин» [4]. Більш того, деякі відомі романисти, наприклад, І.Б. Новицький вважали, що в римському праві говорилося не про контракти, а саме про правочини, для позначення яких використовувався термін *negotium* [5].

На підтвердження слушності тези про виникнення та поширення категорії правочину у приватному праві Стародавнього Риму пошлемося далі на методологічні підходи до визначення підстав виникнення зобов'язань за Римським приватним правом.

Як відомо, «головний поділ зобов'язань» у римському приватному праві («*Summa divisio*») полягав у тому, що в залежності від підстав їхнього виникнення зобов'язання поділялися на чотири групи: а) зобов'язання з контрактів (тобто договорів цивільного права, забезпечених позовним захистом) – *ex contractu*; б) зобов'язання ніби з контрактів – *quasi ex contractu*; в) зобов'язання з деліктів – *ex delicto*, г) зобов'язання ніби з деліктів – *quasi ex delicto*.

Не торкаючись тут двох останніх видів підстав виникнення зобов'язань, які є неправомірними діями, розглянемо перші дві групи: а) зобов'язання з контрактів (*ex contractu*); б) зобов'язання ніби з контрактів (*quasi ex contractu*).

1) Договірні (контрактні) зобов'язання мають підставою договір – узгоджене волевиявлення двох або більше сторін. Договір, як відомо, є двостороннім правочинном, а відмінність між правочинном і договором полягає в тому, що правочин – поняття ширше, ніж договір, яке включає в себе односторонні і двосторонні правочини. (Принагідно, варто зауважити, що з двосторонніх правочинів (договорів) зобов'язання виникають завжди, а з односторонніх (наприклад із заповіту) – можуть виникати

не зобов'язання а інші правовідносини (спадкові тощо).

2) Зобов'язання ніби з контрактів (договорів) виникають з односторонніх дій (зокрема, з односторонніх правочинів тощо). Характерною особливістю такого роду зобов'язань є одержання певної вигоди однією стороною за волевиявленням і за рахунок другої, але без наміру обдарувати першу сторону. Зобов'язальні правовідносини, що виникають з такого роду односторонніх дій, за сутністю дуже подібні до відносин, які виникають з договору. Саме тому їх називають «ніби договірними» або «такими, що виникають ніби з договору» (з нібито договору).

До зобов'язань ніби з договору відносили: зобов'язання з ведення чужих справ без доручення; зобов'язання з безпідставного збагачення (мало три різновиди: помилковий платіж; майнове надання з певною метою, яка не здійснилась; повернення недобросовісно одержаного).

Що стосується ведення чужих справ без доручення (*negatorum gestio*), то це правовідносини, які виникають внаслідок того, що одна сторона (гестор) виявляє турботу про майновий інтерес іншої особи (*dominus*, господаря) без спеціального на те доручення. Турбота може бути виявлена у різноманітних формах: надання якої-небудь юридичної чи фізичної послуги, управління майном, годування тварин або рабів, охорона майна. Неодмінною умовою такого зобов'язання є виявлення турботи про чуже майно без доручення, за власною ініціативою і волевиявленням гестора. Найчастіше мотивом ведення чужої справи без доручення було прагнення гестора уникнути настання негативних майнових наслідків для іншої особи, наприклад, за його відсутності, безпорадного стану чи збігу інших обставин, за яких сам господар не міг піклуватися про своє майно.

Специфічний характер зобов'язання із ведення чужих справ зумовив його наступні правові ознаки: фактичне ведення чужої справи «без доручення»; турбота про чужу справу мусить мати доцільний, господарсько-виправданий характер. Гестор при цьому повинен виходити із припущення, що господар схвалить його дії; ведення справи здійснюється за рахунок господаря. Витрати гестора, пов'язані з цим, підлягають відшкодуванню; гестор здійснює дії з особистих мотивів, а не на підставі договору чи вимог закону; вкладена у ведення чужої справи праця оплаті не підлягала. Гестор мав вести справу з усією старанністю і ретельністю, як свою власну. Якщо дії гестора не будуть схвалені господарем і визнані доцільними, він зобов'язаний відновити попередній стан майна, яким воно було до початку ведення справи. Після завершення ведення

ня справи гестор зобов'язаний був звітувати перед господарем і передати йому все набуте. Водночас, він міг вимагати відшкодування необхідних та доцільних витрат. Якщо суд визнавав дії доцільними, то господар, навіть не схвалюючи їх, зобов'язаний був прийняти звіт і відшкодувати витрати.

Що стосується зобов'язань з безпідставного збагачення, то вони були сформовані для захисту цивільних прав засобами «кондикційних позовів», до яких належали наступні чотири види зобов'язань.

Condictio indebiti – позов про повернення незаборгованого: якщо одна особа сплатила іншій неіснуючий борг, то ця друга особа має повернути безпідставно одержане. З факту сплати незаборгованого виникало зобов'язання повернути безпідставно отримане. Таке зобов'язання за своїм змістом наближалось до договірнього, хоча й не мало в основі договору (швидше, йшлося про правочин, оскільки дії, особи, яка отримувала незаборговане, не могли бути кваліфіковані як делікт). Тому такі зобов'язання було віднесене до групи квазі-контрактних.

Позов *condictio causa data causa non datorum* можна було подати для повернення передачі майна, мета якої не досягнута (встановлення приданого до шлюбу, дарування на випадок смерті, якщо дарувальник пережив обдарованого). Як і у попередньому випадку, підставою виникнення зобов'язань тут був не договір (оскільки він не укладався), але й не делікти, оскільки дії були за своєю сутністю правомірними. Тому йшлося про квазі-контракти, котрі тут теж, на нашу думку, можуть бути кваліфіковані як односторонні правочини.

Варто зазначити, що існували ще два види кондикційних зобов'язань: *condictio ex causa furtiva* – позов про повернення злодієм краденого; *condictio ex causa injusta* – позов про повернення одержаного несправедливо чи за неправильною підставою. Однак підставою їхнього виникнення, на відміну від попередніх двох випадків, не можна вважати правочин, оскільки позов тут можна було надати для ліквідації наслідків неправомірних та / або несправедливих дій.

Слід згадати про те, що, поряд зі спеціальними позовами, пізніше набула поширення також загальна кондикція – *condictio sine causa*, що стала загальним правилом: хто збагатився без правової підстави, зобов'язаний повернути набуте особі, за рахунок якої збагатився [6]. Підставою цієї кондикції могли бути як правомірні дії (правочини), так і делікти, що з часом надало зобов'язанням з безпідставного збагачень подвійного характеру. Але, як би там не було, маємо підстави стверджувати, що у Римському приватному праві існував до-

сить широкий спектр односторонніх правочинів, котрі розглядалися як поняття, більш широке, ніж договір.

Принагідно варто згадати й про ті трансформації, що зазнали у процесі свого розвитку контракти римського права, як вид правочинів.

Способи вираження та закріплення волевиявлення сторін в правочині в римському праві змінювалося з плином історії; залежно від історичних чинників, традицій укладення правочинів тощо. Зокрема, можна відзначити, що спочатку укладення договорів було дуже подібним до укладення двох зустрічних односторонніх правочинів, що було пов'язане зі специфікою старожитніх способів вираження та фіксації волевиявлення сторін контракту: лібральний ритуал (за допомогою міді та терезів) – використовувався для укладення *pechum*, *mantipatio*, *coemptio*, *solutio per aes et libram* та ін. [4]; стипуляція (*stipulatio*) – укладення контрактів у формі виголошування урочистих слів; вербальні та літеральні контракти – які були напряму пов'язані змістом і тому вони вважалися контрактами «суворого права», маючи на увазі наявність у сторін для їх реалізації суворих законних позовів (суворість найдавніших договорів виражалася в тому, що сторона не могла посылатися на намір вкласти в договір зовсім не той зміст, який впливав з буквального сенсу договору. Відповідно, не можна було посылатися на будь-які обставини (несправедливість, зловживання тощо), якщо вони були пред'явлені іншою стороною у відповідності з точним текстом договору [7]).

Консенсуальні та реальні контракти, які з'являються пізніше, відповідно до потреб часу та розвитком суспільних відносин були більш гнучкими, менш формалізованими, враховували засади «доброї совісті», забезпечувались позовами преторського права. І хоча римське приватне право так і не визнало юридичної сили за кожною угодою, що не суперечить закону, однак з часом було надано позовний захист навіть тим правочинам (інномінальним контрактам, пактам), які не охоплювалися визнанням переліком контрактів [8].

Варто звернути особливу увагу, зокрема, на інномінальні контракти, укладення яких, знов-таки, нагадувало вчинення сторонами двох зустрічних правочинів: *do ut des*, *do ut facias*, *facio ut des*, *facio ut facias* (я даю, щоб ти дав; я даю, щоб ти зробив, і т.д., утворюючи при цьому недоконану синалагму).

На такій методологічній основі в результаті рецепції Римського приватного права протягом століть була сформована сучасна концепція правочинів, котра, у свою чергу, існує вже не одну сотню років.

Однак, на сучасному етапі розвитку людства цивілізаційні, економічні та політичні зміни, реалії постіндустріального суспільства потребують створення нового та оновлення існуючого юридичного інструментарію для опосередкування суспільних відносин у різноманітних сферах людського буття.

Зокрема, це стосується і концепції правочинів, котра в умовах інформатизації суспільства та формування цифрового середовища, може розглядатися, на нашу думку, з двох позицій: традиційного підходу та нового (інформаційного) підходу.

Відтак далі розглянемо можливі наразі концепції правочину під відповідними кутами зору. При цьому для зручності слововживання далі будемо вести мову про «традиційні» правочини та правочини, сутнісно пов'язані з використанням інформаційних технологій («ІТ-правочини»).

Попередньо зазначимо також, що базовими характеристиками загальної категорії правочину є те, що він виступає одним з найбільш поширених юридичних фактів сфери приватного права, будучи головною підставою виникнення цивільних регулятивних правовідносин. Як правова категорія, правочини характеризуються сукупністю ознак, що дають можливість відмежовувати їх від інших юридичних фактів, зокрема, правочин: завжди є вольовим актом; є дією, спеціально спрямованою на досягнення певного правового результату; є дією суб'єктів цивільного (приватного) права; завжди є правомірною дією. Названі ознаки є загальними для усіх типів правочинів, а тому стосуються й правочинів, які укладаються в ІТ-сфері. [9]

Враховуючи викладене, «традиційними», на наш погляд, можна вважати правочини, правове регулювання яких відбувається відповідно до засад, встановлених у чинному цивільному законодавстві (ЦК України), зокрема, чітко визначені умови дійсності, основи тлумачення, наслідки недійсності тощо. Стосовно правочинів такого роду існує цивілістична доктрина, сформована стала судова практика. «Традиційні» правочини можуть укладатися в конклюдентній, усній та письмовій формах; письмові правочини можуть бути завірні нотаріально та підлягати державній реєстрації. Письмові правочини супроводжується підписами сторін, а до недавнього часу для юридичних осіб обов'язковим було й використання печаток. Нещодавно остання вимога була вилучена з редакції ст. 207 ЦК України, що свідчить про прагнення законодавця спростити документообіг у сфері торгового обороту та адаптувати національне законодавство у цій галузі до тенденцій розвитку сучасного приватного права, оскільки в багатьох країнах світу використання печаток вже давно не є обов'язковою вимогою при посвідченні доку-

ментів. За висновками експертів, альтернативою є застосування подвійного підпису, що зменшує ризики підробки, водночас забезпечує більш кваліфікований підхід до прийняття рішень. [10]

Формування інформаційного, цифрового суспільства справило вплив і на «традиційні» правочини (тобто, правочини у їх традиційному розумінні). Так, наразі існує визнана законодавством можливість укладати правочини не лише традиційним способом, але й за допомогою електронних засобів. Це певною мірою впливає на умови та порядок вчинення правочинів, визначення їх сторін, наслідки невиконання тощо, але, практично, не змінює саме розуміння їхньої сутності. Фактично йдеться про використання традиційної юридичної категорії у нових умовах буття суспільства.

Більш важливі зрушення, але також на базі «традиційного» розуміння категорії правочину, відбуваються у процесі формування інституту електронної комерції. Тут слід зазначити, що, хоча ринок електронної комерції в Україні фактично сформований давно, але за відсутності спеціального правового регулювання, електронні правочини вчинялись, як правило, на основі публічної оферти, до якої приєднується інша сторона договору, зазвичай, шляхом вчинення конклюдентних дій. Наразі продаж товарів, надання послуг у Мережі відбувається саме так. [11, с. 240]. Істотні зміни у цій сфері відбулися у 2015 році, коли було прийнято Закон України «Про електронну комерцію», розроблений з метою гармонізації українського законодавства із законодавством Європейського Союзу – Директивою 1999/93/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 13 грудня 1999 року про рамки Співтовариства для електронних цифрових підписів. Згаданий Закон легалізував такі поняття, як «електронна торгівля», «електронний правочин», «електронний договір» тощо та врегулював порядок укладення електронних договорів. Зокрема, під електронною торгівлею згідно з ним розуміється господарська діяльність у сфері електронної купівлі-продажу, реалізації товарів дистанційним способом покупцю шляхом вчинення електронних правочинів із використанням інформаційно-телекомунікаційних систем; під електронним правочином – дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків, здійснена з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем; під електронним договором – домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав і обов'язків та оформлена в електронній формі. Саме порядок вчинення електронних правочинів, визначення умов їхньої дійсності та наслідків – основна мета правового регулювання у

цій сфері. Особливостями укладених правочинів в цифровій (електронній) площині є засоби ідентифікації, як інструменту встановлення особи, яка її вчиняє (можуть бути використані наступні засоби ідентифікації: електронний підпис, електронний цифровий підпис, паспорт громадянина України у формі карти з безконтактним електронним носієм (та електронним цифровим підписом), Bank ID, підпис одноразовим ідентифікатором та аналог власноручного підпису) та форма його вчинення, дотримання якої є однією із загальних вимог, необхідних для забезпечення його чинності.

Варто наголосити, що у всіх перелічених вище випадках, фактично, йдеться про правочини у традиційному їх розумінні, оскільки змінюється лише характер спілкування сторін, спрощення вимог до оформлення правочинів тощо.

Разом із тим, слід звернути увагу на існування наразі нового типу правочинів, що формується в інформаційному суспільстві. До цього типу, на нашу думку, мають бути віднесені правочини, котрі сутнісно пов'язані з використанням інформаційних технологій. Із врахуванням цієї їх особливості вони можуть іменуватися «ІТ-правочини».

«ІТ-правочини» можна визначити як дії суб'єкта цивільного права, що вчиняються у сфері застосування інформаційних технологій та за допомогою останніх, і спрямовані на встановлення, зміну, припинення цивільних прав та обов'язків.

Розглядаючи «ІТ-правочини» у системі правових категорій інформаційного суспільства, до нього, передусім, можна віднести дії вчинені за допомогою платформи блокчейн. У світовій практиці вже є чимало прикладів успішного укладення правочинів (зокрема, договорів) за допомогою технології розподіленого реєстру. Такі договори отримали назву смарт-контрактів (smart contracts). Не зупи-

няємось тут на їхній характеристиці, оскільки це є темою самостійного дослідження, але скористаємось нагодою зазначити, що це революційна технологія, котра тільки ще починає апробуватися, однак, на думку експертів, є дуже перспективною.

Висновки. Аналіз походження, формування та перспектив розвитку категорії правочину дає можливість зробити висновок, що, сформувавшись в основних своїх рисах ще у Римському приватному праві, правочини наразі слугують одним з найважливіших елементів правового механізму буття суспільства. Разом із тим, в інформаційному суспільстві концепція правочинів зазнала відчутних змін, фактично розділившись на два розгалуження: «традиційні правочини», які ґрунтуються на класичних засадах розуміння цієї категорії, і ІТ-правочини, котрі сутнісно пов'язані зі сферою буття та використання інформаційних технологій.

У свою чергу, доцільно розрізняти два види ІТ-правочинів: ІТ-правочини, тобто, ті правочини, що є діями суб'єктів цивільного права, але не можливі (не існують) поза ІТ-сферою взагалі, і які можуть бути вчинені за допомогою різних платформ (зокрема, платформи блокчейн), що за своєю природою є цивільно-правовим полем; традиційні за сутністю правочини, які пов'язані з ІТ, вчиняються за допомогою інформаційних технологій, сюди відносимо: електронні за формою правочини та такі, що пов'язані з використанням різного роду електронних засобів для їх вчинення (від цього залежить дійсність тощо, в тому числі ЕЦП).

Загалом категорія правочину переживає нову фазу розвитку, переломний момент, який має відбутися не лише в сфері технічного забезпечення можливостей такого укладення правочинів та правового регулювання останніх, але й у свідомості кожної людини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гримм Д.Д. Лекции по догме римского права. – М. : Зерцало, 2003. (воспроизв. по пятому изданию С.-Петербург, 1916 г.)
2. Харитонов Є.О. Історія приватного (цивільного) права Європи. Частина I Витоки. – Одеса, 1999. – 292 с.
3. Жеков В.І. Правочини, які порушують публічний порядок за цивільним законодавством України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. – Одеса, 2006. – 208 с.
4. Муромцев С.А. Гражданское право Древнего Рима: лекции. – М. : Тип. А. И. Мамонтова и К, 1883. – 697 с.
5. Новицкий И. Б. Недействительные сделки // Вопросы советского гражданского права. – Изд-во АН СССР, 1945.
6. Харитонов Є.О. Основи римського приватного права : посібник. – Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2016. – 396 с.
7. Ильков С.В. Все о сделках. – СПб. : Герда, 2000. – 352 с.
8. Підпригора О.А., Харитонов Є.О. Римське право : підруч. – [2-е вид.]. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 528 с.
9. Давидова І.В. Правочини у ІТ-сфері та інформаційна безпека // ІТ-право та інформаційна безпека : моногр. / За ред. О.І. Харитонові, Є.О. Харитонова. – Одеса : Фенікс, 2017. – С. 74-86.
10. Баршук І. Застосування подвійного підпису документів захистить краще, ніж печатка. – Режим доступу : <http://legalans.com/articles/publications/7873-zastosuvannya-podvynogo-pdpisu-dokumentv-zahistit-krasche-nzh-pechatka.html>
11. ІТ-право: теорія та практика : навч. посібн. [авт. кол.] ; за заг. ред. Є.О. Харитонова, О.І. Харитонові. – Одеса : Фенікс, 2017. – 472 с.

Харитонов Євген Олегович, Давидова Ірина Віталіївна
КАТЕГОРІЇ ПРАВОЧИНУ: ВІД РИМСЬКОГО NEGOTIUM ДО «ІТ-ПРАВОЧИНУ»

Стаття присвячена аналізу трансформації засад розуміння категорії правочину в сучасній цивілістиці з врахуванням реалій інформаційного суспільства та розширенням можливостей укладення правочинів в умовах поширення інформаційних технологій. Зроблено висновок про існування нового типу правочинів, що формується в інформаційному суспільстві, зокрема, це правочини, котрі сутнісно пов'язані з використанням інформаційних технологій та запропоновано іменувати їх «ІТ-правочинами».

Ключові слова: правочин, договір, волевиявлення, інформаційні технології, інформаційне суспільство, ІТ-правочин.

Харитонов Евгений Олегович, Давыдова Ирина Виталиевна
КАТЕГОРИИ СДЕЛКИ: ОТ РИМСКОГО NEGOTIUM К «ИТ-СДЕЛКЕ»

Статья посвящена анализу трансформации основ понимания категории сделки в современной цивилистике с учетом реалий информационного общества и расширения возможностей заключения сделок в условиях распространения информационных технологий. Сделан вывод о существовании нового типа сделок, который формируется в информационном обществе, в частности, это сделки, которые по сути связаны с использованием информационных технологий, предложено именовать их «ИТ-сделками».

Ключевые слова: сделка, договор, волеизъявления, информационные технологии, информационное общество, ИТ-сделка.

Kharitonov Evgen, Davydova Iryna
THE CATEGORIES OF DEALS: FROM ROMAN NEGOTIUM TO “IT-DEAL”

The article is devoted to the analysis of the transformation of the principles of understanding the category of the deal in modern civil law with taking into account the realities of the information society and the extension of capabilities for making deals in the conditions of the spread of information technologies.

The analysis of origin, formation and prospects of development of the category of the deal was made and the conclusion is that: having formed in its main features in the Roman private law, the laws currently serve as one of the most important elements of the legal mechanism of society's existence.

It is concluded that in the information society the concept of the deal has undergone significant changes, in fact, divided into two branches: “traditional deals”, based on the classical principles of understanding this category, and IT-law, which are essentially related to the sphere of existence and the use of information technologies.

In turn, highlighted two types of IT-deals: IT-deals – is deals that are acts of subjects of civil law, but may not (exist) outside the IT-sphere at all, and which can be accomplished through various platforms (in particular, blockade platforms), which by its nature is a civil law field; deals that are traditional by its nature and which are related to IT, are making with the help of information technology: electronic deals and those related to the use of various electronic resources for its commission (the reality depends on this, etc., including EDS).

The category of the transaction has a new phase of development, a turning point that should take place not only in the field of technical provision of opportunities for such concluding transactions and legal regulation of the latter, but also in the consciousness of each person.

Key words: deals, contract, expression of will, information technologies, information society, IT-deals.